

Στις αρχές της τελευταίας δεκαετίας του Ε' π. Χ. αιώνα, οι Αθηναίοι νικούσαν τους Σπαρτιάτες στον Πελοποννησιακό πόλεμο, ο Αλκιβιάδης ζούσε τον θρίαμβό του και ο Ευριπίδης έβλεπε τους συμπολίτες του να τον κατηγορούν για ασέβεια και να τον υποπτεύονται που διόλου δεν συμεριζόταν την γενική ευδαιμονία. Πιθανολογείται ότι η τραγωδία του «Φοίνισσες» ανέβηκε επί σκηνής στα 410 ή 408 π.Χ. Σ' αυτήν, ο ποιητής «μάζεψε όλα τα λυπητερά επεισόδια του θηβαϊκού μύθου για τον Οιδίποδα και το σπίτι του», όπως σημειώνει ο μεταφραστής της τραγωδίας, Αθανάσιος Παπαχαρίσης. «Φοίνισσες» είναι δεκαπέντε κορίτσια από την Φοινίκη, ο χορός, που στάλθηκαν από την Τύρο στο μαντείο των Δελφών για να αφιερωθούν στον Απόλλωνα. Περαιτέρω για εκεί, βρέθηκαν αποκλεισμένες στην Θήβα, όταν την πολιορκήσαν ο Πολυνείκης, ο Τυδέας και οι Αργείοι του Άδραστου. Η τραγωδία εκτυλίσσεται μπροστά στα μάτια τους.

Για τις ανάγκες του δράματος, ο Οιδίποδας εξακολουθεί και ζει στην Θήβα, αποκλεισμένος στα διαμερίσματά του. Ζει, γριά πια, και η γυναίκα του, Ιοκάστη. Ζει το δράμα να βλέπει τους δυο γιους της έτοιμους να αλληλοσκοτωθούν, ο ένας (ο Ετεοκλής) βασιλιάς στην πόλη και ο άλλος (ο Πολυνείκης) επιδρομέας που επιδιώκει να τον ανατρέψει. Θέλει να τους φιλιώσει. Για τον σκοπό αυτό, στέλνει μήνυμα στον Πολυνείκη να πάει να την βρει και καλεί κοντά της και τον Ετεοκλή. Σκοπός της είναι να τους φέρει σε αντιπαράσταση ώστε να αναλογιστούν το κακό που κάνουν και να τα βρουν. Η τραγωδία ξεκινά με την γριά βασίλισσα να διεκτραγωδεί επί σκηνής τα οικογενειακά βάσανα, περιμένοντας οι γιοι της ν' ανταποκριθούν στο κάλεσμά της. Μπαίνει στο παλάτι να τους περιμένει.

Από το δώμα, ο παιδαγωγός δείχνει στην Αντιγόνη το εχθρικό στρατόπεδο, όπου ξεχωρίζει, ολόλαμπρος μέσα στη χρυσή πανοπλία του ο αδελφός της, ο Πολυνείκης. Τα όσα λέγονται, προετοιμάζουν τον θεατή να δεχτεί το δικίο του αποδιωγμένου Πολυνείκη. Και υπογραμμίζουν την αγάπη που η Αντιγόνη τρέφει για τον αδελφό της. Είναι και οι Φοίνισσες, οι δεκαπέντε νέες που μπαίνουν στην σκηνή τρομαγμένες καθώς έχουν αποκλειστεί στην πολιορκημένη πόλη. Φοβούνται μήπως ο αδικημένος Πολυνείκης βοηθηθεί από τους θεούς και πάρει την Θήβα, οπότε ο εχθρικός στρατός θα την καταστρέψει.

Όσο ο χορός των δεκαπέντε Φοινισσών βρίσκεται στην σκηνή, έρχεται ο Πολυνείκης. Τον θέλει η μάνα του. Ίσως όμως να πρόκειται και για παγίδα, να του έχουν στήσει ενέδρα. Γι' αυτό δεν παύει να είναι προσεκτικός. Αποκαλύπτει την ταυτότητά του και γεμίζει χαρά τον χορό που σπεύδει να καλέσει επί σκηνής την Ιοκάστη.

Η γριά βασίλισσα βγαίνει γεμάτη λαχτάρα, να δει τον γιο της. Η σκηνή της συνάντησης από άλλους υμνήθηκε και από άλλους κατακρίθηκε. Οπωσδήποτε, κάνει τον Πολυνείκη συμπαθή στον θεατή. Είναι εξόριστος. Απαριθμεί πίκρες και βάσανα της ξενιτιάς. Κι όλα αυτά, εξαιτίας της αδικίας του αδελφού του, να αρνείται την εναλλάξ βασιλεία. Κι αυτή την αδικία είναι που θέλει να επανορθώσει. Γι' αυτό έφερε στρατό ξένων. Για να αποκαταστήσει το δίκιο του. Και είναι αυτός που ζητά από τη μάνα του να τον συμφιλιώσει με τον αδελφό του.

Έρχεται και ο Ετεοκλής. Μόνο για της μάνας του το χατίρι πήγε. Η Ιοκάστη κάνει ό,τι περνά από το χέρι της για να μπορέσουν οι δυο τους να τα βρουν. Όμως, ο Ετεοκλής δεν υποχωρεί, δεν δέχεται κανένα συμβιβασμό. Λέει (σε μετάφραση Αθ. Παπαχαρίση):

«Αν το καλό και το σοφό ήταν για όλους το ίδιο, δε θα υπήρχε διχόνοια στους ανθρώπους. Μα τώρα για τους θνητούς δεν υπάρχει ούτε όμοιο ούτε ίσο παρά στις λέξεις μονάχα* η πραγματικότητα δεν είναι αυτή. Γιατί εγώ θα μιλήσω, μάνα μου, χωρίς να κρύψω τίποτε. Αν μπορούσα, θα 'φτανα ως εκεί που ανατέλλουν τ' άστρα τ' ουρανού κι ως τα κατάβαθα θα κατέβαινα της γης, για να 'χω δική μου τη Βασιλεία, την πιο τρανή θεότητα. Αυτό λοιπόν το αγαθό δε θέλω, μάνα, να τ' αφήσω σε άλλον, θέλω να το φυλάω για μένα. Άντρας δεν είναι εκείνος που χάνει το περισσότερο και παίρνει το λιγότερο. Μα εξόν απ' αυτό, ντρέπομαι να πετύχει ό,τι θέλει ετούτος τώρα που ήρθε αρματωμένος και με σκοπό να κουρσέψει τη χώρα. Προσβολή για την Θήβα, αν με τρόμαζε το μυκηναϊκό κοντάρι κι αφήνα σ' αυτόν εδώ το βασιλικό μου σκήπτρο. Μάνα, δεν έπρεπε αρματωμένος να ζητήσει αυτός το φίλιωμα* κατορθώνει ο λόγος να κάνει ό,τι μπορεί και το σπαθί του οχτρού. Μ' αν θέλει μ' άλλον τρόπο κι όχι ως βασιλιάς να κατοικεί εδώ, έχει το λεύτερο. Εκείνο όμως που ζητάει αυτός, με θέλημα δικό δε θα του τ' αφήσω. Αφού μπορώ να είμαι βασιλιάς, γίνεται ποτέ να είμαι σκλάβος του; Και τώρα ας έρθει η φωτιά, ας έρθουν σπαθιά, ζεύτε τ' άλογα, γεμίστε μ' άρματα τους κάμπους, και σ' αυτόν εδώ δε θ' αφήσω εγώ το θρόνο μου. Αν πρέπει ν' αδικεί κανένας, ωραία η αδικία για ένα θρόνο* σε άλλα πρέπει να είναι θεοφοβούμενος κανένας».

(τελευταία επεξεργασία, 27 Νοεμβρίου 2021)